

Talentutvikling via studieprogrammet idrettsfag

En retrospektiv studie av unge fotballspilleres opplevelse av å kombinere videregående skole og satsning på en fotballkarriere

Stig Arve Sæther¹, Anders Nygaard¹, Bjørn Tore Johansen² & Martin Erikstad²

¹ Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap, Norges teknisk naturvitenskapeige universitet;

² Institutt for Idrettvitenskap og kroppsøving, Universitetet i Agder

Forfatterkontakt <stigarve@ntnu.no>

Abstract

Talent development at upper secondary school: A retrospective study of youth football players experience of combining school and football

The purpose of this study was to gain insight into how young football players experience combining sports-related upper secondary education with being a player at a high national level. More specifically, this study will look at players' experience of the opportunity to complete a "dual career" (Stambulova & Wylleman, 2015) in the form of time and facilitation of investment in both football and school, and regulation of organized training in the form of deliberate practice (Ericsson et al., 1993) to optimize players' opportunities for development as football players. The participants consist of eight informants who have all attended a sports study program in upper secondary school and were included in the senior squad of a club in Norwegian top football. The informants were interviewed about their experience of how it affected their development as football players. The results showed that the players' motives for choosing a sports discipline were mainly based on sporting motives and to a lesser extent school-related, where in many ways they consider the sports program study program only as a tool to prioritize football and increase their commitment to a football career. The players also described a large degree of facilitation for sporting development with a holistic approach, although they sometimes describe large amounts of training, which they perceived as positive for their development, but also as a tough physical strain. The results showed a clear difference in favor of the best players who had a better organized everyday life compared to players with a lower skill level. Even though the school tried to facilitate the school subjects, this arrangement worked, according to the players, somewhat worse than the sporting one. An important function in this context was that the players had a contact person between the club and the school, who arranged between the two parties, to some frustration among the teachers according to the players, who perceived that the facilitation went too far. It may seem that the sports-related fields of study fulfill their purpose of facilitation, but mainly on the basis of the sporting and to a lesser extent in relation to the school subjects, with the exception of the study-specific subjects.

Key words: dual career, amount of training, adapted school life, sport school programs, talent development, total load

Innledning

Spillerutvikling i fotball er komplekst, foregår over en lang tidsperiode og går gjennom flere ulike faser (Phillips et al., 2010). Ofte er spillerutviklingen sentrert rundt de beste spillerne i et alderskull (Abbott & Collins, 2002). Disse spillerne omtales gjerne som «talenter», selv om det er ulike oppfatninger om hva dette begrepet faktisk innebærer (Njis et al., 2014). Mens talentbegrepet kan oppfattes som statisk og lite *påvirkbart*, er det argumentert for at faktorer som motivasjon og treningsinvolvement bør inkluderes i talentbegrepet (Abbott & Collins, 2002).

Forskning på talentutvikling i fotball har vist at de fleste spillerne som ender opp som profesjonelle spillere startet tidlig å spille organisert fotball, gjerne i 5-6 års-alderen (Ford et al., 2009; Haugaasen et al., 2014). Mens det er mulig å oppnå en profesjonell seniorkontrakt allerede i junioralder (Haugaasen et al., 2014), når fotballspillere gjerne toppnivå først rundt midten av 20-årene (Haugaasen & Jordet, 2012). Spillere som ønsker å satse på en potensiell karriere som fotballspiller må dermed påregne lange perioder med store treningsmengder. Enkelte teorier har da også satt likhetstegn mellom treningsmengde og ferdighetsnivå (Ericsson et al., 1993). Selv om studier ikke har støttet antakelsen om et lineært forhold mellom trening og prestasjon (Macnamara et al., 2016) har studier generelt vist en positiv sammenheng mellom treningsmengde og prestasjon i idrett (Baker & Young, 2014; Helsen et al., 1998).

Toppidrett eller eliteidrett er populært, og det er et økende fokus på hvordan man kan utvikle fremtidige utøvere på øverste nivå (Grix & Carmichael, 2012; Williams et al., 2020). Dette har ført til en profesjonalisering av utviklingen av idrettsutøvere, hvor eksempelvis klubber og forbund investerer store summer for å optimalisere unges idrettsatsing (Williams et al., 2020). Av spesiell relevans for det aktuelle arbeidet er en økning i private og offentlige utdanningstilbud som tilrettelegger for toppidrett satsing, gjennom en tilrettelagt skolehverdag med ekstra trening (Kristiansen & Houlihan, 2015). Å forholde seg til to karrierer har i forskningslitteraturen blitt omtalt som «dual career», og defineres som det å ha en karriere som fokuserer både på idrett og utdanning eller jobb (Stambulova & Wylleman, 2015). Dette er særlig utbredt på videregående skole, og overgangen fra junior til senioridrett er ansett som den kanskje vanskeligste overgangen innen idrett (Stambulova, 2006; Stambulova et al., 2020). Mens denne overgangen vanligvis skjer ved rundt 19-års alder, viser Wylleman et al. (2013) til at denne overgangen kan bli ekstra kreven-

de for utøvere som gjennomfører overgangen på et tidligere tidspunkt. Videre har Sæther (2017) påpekt at samarbeidet mellom skole og klubb vil være sentralt for spillernes utvikling. I en studie av danske utøvere fant Christensen og Sørensen (2009) ut at fleksibilitet fra skolens side og et opplegg tilpasset idrettssatsingen gav positive erfaringer, mindre konflikter og lavere sannsynlighet for å nedprioritere skolen, samtidig som det ble påpekt at innholdet og effekten av dette samarbeidet varierer i stor grad på tvers av klubber og skoler.

Denne studien foregår i norsk skole- og idrettskontekst hvor idrettslige utdanningsprogram på videregående skole ble introdusert for å bedre imøtekomme elever som ville kombinere skole med idrettssatsing (Olympiatoppen, 2011; Utdanningsforbundet, 2011). Idrettsfaglige programmer tilbys av både offentlige og private skoler og består normalt av en generell treårig videregående utdanning (ca. 190 dager per år) (Utdanningsforbundet, 2011). Mens en håndfull idrettsfag programmer har eksistert lenger, ble toppidrett introdusert som et valgfag i Norges nasjonale offentlige skoleplan i 2006 (Kårhus, 2016). Siden den gang har antallet videregående skoler som tilbyr et ukentlig 5-timersfag i idrettsfaglig ferdypning, økt betydelig: mer enn 110 offentlige og private skoler tilbyr nå elitesport i programmet sitt (Kårhus, 2019). De fleste norske offentlige idrettsfaglige programmer faller inn i kategorien «idrettsvennlige» eller sport friendly (Morris et al., 2020), hvor det gis idrettsopplæring i skoletiden uten å ha formelle ordninger for tilpasninger med klubb eller særforbund. De fleste norske private idrettsfaglige programmer faller inn i kategoriseringen av «toppidrettsskoler» eller elite sport (Morris et al., 2020). Disse programmene er målrettet utviklet for (utvalgte) toppidrettsutøvere ved å tilby en kombinasjon av idrettslig og akademisk støtte, gjennom sterke formelle ordninger med klubber og sportsforbund, inkludert daglige skoletreninger.

Som et supplement til norsk utdanningspolitikk har Norsk toppfotball også eksplisitt styrket fokus og ressurser på å forbedre idrettsfaglige programmer for å fremme utøverutvikling via en fotballakademi-klassifisering (Gangsø et al., 2021). Klassifiseringen av det norske fotballakademiet ble introdusert i 2017, og høyere rangerte akademier får nå tilgang til midler til coaching og spesialiserte ressurser. En av nøkkelindikatorerne var om klubbakademiet har et formalisert klubb-skolesamarbeid. I dette viste resultatene fra Akademiklassifiserings-rapporten (2017) at 19 av 22 klubber hadde et tilfredsstillende klubb-skole samarbeid (dvs. kvalifiserte trenere både på skolen og klubben, og aktiv justering av treningsbe-

lastningen). I likhet med de andre skandinaviske landene står frivillighet og egalitarisme sentralt i norsk idrett (Tuastad, 2019), og seleksjon og tidlig spesialisering er gjerne mer fremtredende sammenlignet med andre europeiske land. I tillegg har norsk idrett unike barneidrettsbestemmelser og rettigheter for å sikre positive idrettsopplevelser for barn, gjennom blant annet å unngå seleksjon og intens konkurranse fra ung alder (Tuastad, 2019).

Hensikten med denne studien var å få innsikt i hvordan unge fotballspillere opplever det å kombinere idrettsfaglig videregående opplæring med å være satsingsspiller på høyt nasjonalt nivå. Det er både i utøverens, lærernes, skolens og idrettens interesse at den videregående opplæringen knyttet til idrettsfag blir undersøkt og beskrevet ut fra intensjonen om en bedre tilrettelegging av en satsing på en idrett og skole. Kunnskap om utøverne og deres utviklingsmiljø ved disse idrettsfagene kan bidra til en bedre tilrettelegging og utvikling av framtidens toppfotballspillere. Kunnskapen om lærernes påvirkning og skolens tilrettelegging vil kunne forbedre mulighetene til å gjennomføre en dual career. Forskningsfeltet har vist en økende interesse for hvordan miljøet som helhet bidrar til å forstå utøvers utvikling (Henriksen et al., 2010b; Henriksen et al., 2011), herunder hvordan en godt tilrettelagt skolehverdag kan være med på å påvirke positivt (Drew et al., 2019; Kristiansen & Houlihan, 2015). Mer spesifikt vil denne studien se på spillernes opplevelse av muligheten til å gjennomføre en «dual career» (Stambulova & Wylleman, 2015) i form av tid og tilrettelegging av satsing på både fotball og skole, og regulering av organisert trening i form av deliberate practice (Ericsson et al., 1993) for å optimaliserer spillernes mulighetene for utvikling som fotballspillere.

Teoretisk tilnærming

De to teoretiske tilnærmingene som benyttes i denne studien er «dual careers» (Stambulova & Wylleman, 2015) og «deliberate practice» (Ericsson et al., 1993). Dual careers omhandler det å kombinere idrettsatsing med en annen karriere (Stambulova & Wylleman, 2015), og er relevant for å forstå utøvere som kombinerer idrettsatsing med skolegang. Deliberate practice er en teori som beskriver forholdet mellom kvalitetstrening og prestasjon (Ericsson et al., 1993), og er relevant for å forstå viktigheten av

gode rammer for trening og regulering av treningsbelastning i forholdet mellom skole og klubb.

Dual career

Stambulova et al. (2015) har påpekt at det å kombinere idrettssatsing med utdanning eller arbeid (dvs. dual career) kan være en god løsning for utøvere som vil balansere idrettsatsingen med andre deler av livet, samt forberede seg på livet etter idretten. Mens det å gjennomføre en dual career kan ha sine fordeler (eks. bredere identitet og sosialt nettverk), kan det også by på utfordringer, som økt risiko for utbrenthet ved å investere i både skole og idretten, i tillegg til å ha et privatliv (se Stambulova et al., 2020). Å gjennomføre en dual career krever dermed en koordinering mellom de to karrierene. Hensikten med idrettsfag som studieprogram er nettopp bedre tilrettelegging for en bedre hverdag, spesielt med tanke på treningsmengde, innhold og kvalitet på begge arenaene (Kristiansen & Houlihan, 2015). Selv om en dual career indikerer to likestilte satsinger på de to karrierene viser studier imidlertid at satsingsutøvere ofte prioriterer idretten fremfor skolen (se Drew et al., 2019), og at de karaktermessig gjør det gjennomsnittlig (Sæther, 2017). Gjennomføringen av en dual career kan dermed oppfattes som en tilpasning til en av karrierene, hvor skolegangen tilpasses idrettsatsingen.

Hvordan utøvere opplever å gjennomføre en dual career avhenger gjerne av hvilken fase av karrieren utøveren er i, og hvilke overganger utøveren går igjennom. Wylleman og Lavalée (2004) sin modell om karriereoverganger beskriver at utøvere gjerne går igjennom overganger på fire ulike plan: det idrettslige, det psykologiske, det psykososiale og det akademisk/yrkesmessige. Modellen tar et karrierelangt perspektiv, fra innvielse til sport i ung alder, til avslutning av ens sportslige karriere. Videre påpeker Wylleman og Lavalée at overganger i idretten gjerne overlapper og påvirkes av andre overganger utøverens liv. Eksempelvis vil overgangen mellom ungdomsskole og videregående (akademisk nivå) gjerne overlapse med overgangen til junioridrett, hvor det stilles høyere krav til utøvernes utvikling. Videre er overgangen fra junior- til seniordrett fremmet som en av de vanskeligste fasene innen idrett (Stambulova et al., 2020). Denne fasen symboliserer et vendepunkt for mange, hvor utøverne enten får kontrakt med en profesjonell klubb eller må revurdere om de skal satse på en fotballkarriere (Sæther, 2017).

Deliberate practice

En tilrettelagt skolehverdag skal gi utøverne et bedre treningstilbud i form av både innhold, kvalitet, og tilrettelegging for klubbhverdag. For å forstå betydningen av ulike former for trening og aktivitet for å utvikle idrettsekspertise skiller det ofte mellom begrepene «deliberate practice» (Ericsson et al, 1993) og «deliberate play» (Côté, 1999; Côté et al., 2009). Ericsson et al. (1993) gjennomførte på begynnelsen av 1990-tallet en studie av musikere på ulikt prestasjonsnivå, og fant at det var mengden trening som ble gjort for å forbedre ferdigheter (og ikke musikkaktiviteter generelt) som forklarte forskjeller i musikernes prestasjonsnivå. På bakgrunn av dette argumenterte de for at det er et lineært forhold mellom et individs prestasjonsnivå og mengde kvalitetstrening gjennomført, såkalt «deliberate practice». Mer spesifikt kjennetegnes deliberate practice ved aktivitet som krever mye kognitiv eller fysisk innsats, ikke fører til umiddelbar belønning, og som gjennomføres med et bevisst mål om å forbedre prestasjon (Ericsson et al, 1993). Ericsson et al. har også pekt på viktigheten av å ha en kompetent trener eller lærer tilstede, og at tilgangen på instruksjon, tilbakemeldinger og tips er et sentralt aspekt ved deliberate practice (Ericsson et al., 1993; Ericsson & Harwell, 2019). Selv om studien opprinnelig ble gjennomført på musikere, argumenterte Ericsson et al. for at teorien er gyldig for andre domener, inkludert idrett. For å bli så god som mulig bør en utøver i følge teorien dermed involvere seg i målrettet og strukturert trening fra ung alder, såkalt tidlig spesialisering (Baker et al., 2009).

Rammeverket har imidlertid blitt kritisert, blant annet for å undervurdere betydningen av andre former for trening og aktiviteter (Côté et al., 2009; Hambrick et al., 2014). Det kan også være vanskelig å definere hva som er trening med tilstrekkelig kvalitet for å kalles «deliberate practice». Videre er det vist at eliteutøvere i idrett gjerne har drevet med store mengder med lekaktiviteter i ung alder, såkalt «deliberate play» (Côté, 1999; Côté & Erickson, 2015). Spesifikt kjennetegnes deliberate play ved aktiviteter som gjennomføres med intensjonen om å ha det gøy (Côté, 1999; Côté et al., 2009). Den overordnede tanken er at man ved lekpreg og variasjon i aktivitetens innholdet øker motivasjon og idrettsglede, og at det kan gi både en motorisk og kognitiv basis for fremtidig læring av de idrettsesifikke ferdighetene (Côté et al., 2009), noe som kan nedjustere behovet for mengden målrettet og strukturert trening man behøver for å oppnå fotballekspertise (Côté et al., 2007). Côté et al. (2007) foreslo dermed at idrettsekspertise kan oppnås gjennom enten tidlig spesialisering

(målrettet og strukturert trening fra ung alder; Ericsson et al., 1993), eller gjennom en allsidig og lystbetont involvering fra ung alder (Côté, 1999). Ifølge Côté et al. (2007) er tidlig spesialisering imidlertid også assosiert med økt sannsynlighet for negative konsekvenser, som burnout og dropout, mens tidlig allsidighet øker sannsynligheten for positive opplevelser og vedvarende deltakelse (Côté et al., 2007; Côté & Vierimaa, 2014). I fotballkonteksten er det foreslått at fordelene ved allsidighet og lek ikke bare skjer som følge av lek på tvers av idretter, men kan skje gjennom eksempelvis ulike måter å spille fotball på (Erikstad et al., 2018; Ford et al., 2009).

Tidligere forskning

I en studie av australske profesjonelle fotballspillere ble det funnet at det å kombinere fotball med en annen karriere ble sett på som positivt, og at det bidro til både spillernes trivsel og idrettslige prestasjoner (Pink et al., 2015). Videre undersøkte Geranosova og Ronkainen (2015) slovenske utøveres opplevelse av å kombinere en idrettskarriere med utdanning eller jobb, og fant at utøverne oppfattet gjennomføringen av en dual career som oppnåelig, men at dette avhenger av gode strukturelle rammer som blant annet tillater fleksibilitet. Funnene viste til forskjeller mellom idretter med ulike lønnsbetingelser for utøverne, hvor de med laveste lønnsinntekter hadde et større fokus på å gjennomføre en utdanning. Utøverne var videre opptatt av at kombinasjonen mellom skole og idrett krevde mye, og fremhevet viktigheten av personlig innsats. Studier har imidlertid vist at utøvere som gjennomfører dual careers opplever at både skole og idrett stiller store krav, og at det ikke er mulig å satse fullt ut på begge karrierene (Brown et al., 2015; Ryan et al., 2017). Dette er kanskje ikke overraskende, da kravene som stilles på skolen gjerne intensiveres fra 16-års alder (Kristiansen & Houlihan, 2015), samtidig som treningsinvolveringen og kravene til unge satsingsspillere typisk øker (Erikstad et al., 2018; Sæther, 2017). Det er videre indikasjoner på at utøvere som satser på dual careers ofte prioriterer idretten høyest, og da på bekostning av skolegangen (Drew et al., 2019; Pink et al., 2015).

Studier har vist til viktigheten av både deliberate practice og deliberate play for å oppnå idrettsekspertise (se Coutinho et al., 2016; Ward et al., 2007). For eksempel har studier generelt vist til positive sammenhenger mellom deliberate practice og prestasjon (Baker & Young, 2014; Hel-

sen et al., 1998). Videre ser målrettet og strukturert trening ut til å være hensiktsmessig for å overvinne stagnasjon i utvikling (Coughlan et al., 2014). I en metaanalyse av studier som har undersøkt deliberate practice og idrettsekspertise fant Macnamara et al. (2016) imidlertid at mengde deliberate practice forklarte 18% av variansen i idrettsprestasjoner. På bakgrunn av dette ble det argumenterte for at deliberate play også bør anses som relevant for å forstå fremtidig prestasjonsnivå. I tråd med dette har flere fotballspesifikke studier funnet at mengde uorganisert fotballinvolvement i barneårene er positivt assosiert med fremtidig prestasjonsnivå (Erikstad et al., 2018; Ford et al., 2009; Zibung & Conzelmann, 2013). For eksempel fant Erikstad et al. (2018) at unge norske spillere på regionalt nivå som tok steget til aldersbestemt landslagsfotball hadde gjennomført mer lekpreget fotballaktivitet i barneårene sammenlignet med spillere som ikke tok steget til aldersbestemt landslagsfotball. Det ble ikke funnet forskjeller i mengde egentrening eller organisert trening mellom gruppene. Reeves et al. (2018) konkluderte imidlertid i sin review av betydningen av treningsmengde, at det fortsatt ikke er en 100% enighet om verken tidlig spesialisering eller en allsidig tilnærming er den beste måten for å utvikle profesjonelle fotballspillere. Selv om viktigheten av deliberate practice og deliberate play i barne- og tidlig ungdomsalder dermed debateres, virker det til å være bred enighet om at satsingsutøvere må gjennomføre relativt store mengder med målrettet strukturert trening i ungdomsalder for å nå toppen (Côté & Vierimaa, 2014; Ford et al., 2015). I tråd med deliberate practice-rammeverket og tidligere empiri (eks. Coughlan et al., 2014) bør denne treningen være av høy kvalitet og gjennomføres med et bevisst fokus for å forbedre prestasjon, og deltakerne må overvinne potensielle utfordringer som blant annet motivasjon og innsats (effort) for å nå toppen (Ericsson et al., 1993).

I Skandinavia har det som tidligere nevnt vært en lang tradisjon for å gjennomføre en dual career i videregående skole (Bjørndal & Gjesdal, 2020), med hensikt om å søke etter en optimal balanse mellom idrettsutvikling og utdanning. Dette kan imidlertid være utfordrende (Stambulova et al., 2015), med motstridende krav og forventninger (Christensen & Sørensen, 2009). Dette er spesielt tydelig ved manglene klubb-skole koordinering (Bjørndal & Ronglan, 2017), hvor eksempelvis forskning viser hvordan student-idrettsutøvere må håndtere flere utfordringer som å balansere de til tider motstridende kravene i deres akademiske, sportslige og sosiale liv (Bjørndal et al., 2017, Christensen & Sørensen, 2009), konstant sosial sammenligning (Kristiansen & Stensrud, 2016), takle ska-

der og overforbruk (Kristiansen & Stensrud, 2020), og håndtering av det konstante presset om å leve opp til sine egne og andres forventninger til deres atletiske utvikling (Skrubbeltrang et al., 2016).

Oppsummert er det en økning i utdanningstilbud som tilrettelegger for toppidrettsatsing (Kristiansen & Houlihan, 2015), gjennom blant annet økt treningsmengde i regi av skolen. Mens satsingsutøvere ofte prioriterer idretten fremfor skolen (se Drew et al., 2019), skal et slikt tilbud sørge for at idrettssatsingen ikke går på bekostning av skolegangen. Det er imidlertid variasjon i hvordan dette samarbeidet mellom skole og klubb gjennomføres i praksis (Aalberg & Sæther, 2016; Christensen & Sørensen, 2009). Hensikten med denne studien var dermed å undersøke hvordan unge satsingsspillere i fotball opplever at satsing i klubb og et tilrettelagt skolehverdag påvirker deres utvikling som fotballspillere.

Metode

Design og utvalg

Vi intervjuet åtte toppfotballspillere som tidligere har kombinert skolegang med satsing på fotballen. Utvalget i denne studien er dermed et strategisk utvalg, hvor informantene måtte oppfylte de følgende to utvalgskriteriene: 1) har vært elever på studieprogrammet idrettsfag i videregående skole og 2) var spillere på et av de øverste nivåene i norsk toppfotball i form av Obosligaen eller Eliteserien. En slik strategisk utvelgelse av informanter anses som hensiktsmessig når målet er å finne kilder som kan gi spesielt nyttig informasjon om et tema (Etikan et al., 2016). Informantene i denne studien var mannlige spillere i aldersspennet mellom 19-26 år (se tabell 1 på neste side). Seks av disse spillerne er OBOS-liga spillere, mens de to yngste spillerne (19 år) er tatt opp i A-stallen til henholdsvis en OBOS-liga klubb og en Eliteserierklubb.

Prosedyre

Det ble gjennomført individuelle semi-strukturerte intervjuer med informantene. Hovedpoenget med et semi-strukturerte intervju er å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd (Tjora, 2017). Som hovedregel kan man si at ved bruk av intervjuer er det ønskelig å studere meninger, holdninger og erfaringer (Tjora, 2017), noe som er i tråd med

TABELL 1 *Oversikt over informantene i studien.*

Informant	Alder	Nivå på klubb
1	20 år	Obosligaen
2	19 år	Obosligaen
3	21 år	Obosligaen
4	19 år	Eliteserien
5	22 år	Obosligaen, eliteserieerfaring
6	24 år	Obosligaen, eliteserieerfaring
7	24 år	Obosligaen
8	26 år	Obosligaen

Dalen (2011) som påpeker at et av de viktigste formålene ved et intervju er å skaffe seg innsikt i informantenes subjektive erfaringer, tanker og følelser. I denne studien ser vi helt spesifikt på fotballspillere sine opplevelser av å være elev utøver på studieprogrammet idrettsfag i videregående skole, og spesielt knyttet til muligheten til å gjennomføre en «dual career», og faktisk tilrettelegging for å bruke mye tid på skole og fotball og regulering av deliberate practice i form av organisert treningsmengde. På forhånd ble det laget en intervjuguide som dannet grunnlag for intervjuene, som tok utgangspunkt i forskningslitteraturen innenfor de teoretiske perspektivene «dual career» (Stambulova & Wylleman, 2015) og «deliberate practice» (eks. Ericsson et al., 1993; Côté et al., 2007). Forskningsfeltet har vist en økende interesse for hvordan miljøet som helhet bidrar til å forstå utøveres utvikling (Henriksen et al., 2010b, Henriksen et al., 2011), herunder hvordan en godt tilrettelagt skolehverdag kan være med på å påvirke positivt (Drew et al., 2019, Kristiansen & Houlihan, 2015). Ved bruk av disse tilnærmingene hadde intervjuguiden til hensikt å gi innsikt i spillernes opplevelse av å satse på en fotballkarriere ved muligheten til å gjennomføre en «dual career» i form av tid og tilrettelegging av satsing på både fotball og skole, og regulering av organisert trening i form av deliberate practice for å optimaliserer spillernes mulighetene for utvikling som fotballspillere.

Intervjuene ble gjennomført etter nærmere avtale med informantene, og på en lokasjon som var ønskelig fra informantene. Dette ble gjort både for at det skulle være beleilig for informantene å delta i studien, og at intervjuet skulle gjennomføres i en komfortabel setting. To av intervjuene ble gjennomført over nett på grunn av praktiske utfordringer rent geografisk. Disse ble gjennomført som videointervju for å fange opp ansiktsuttrykk og annen non-verbal kommunikasjon fra informantene. Ved et videointervju kan det argumenteres for at det er større sannsynlighet

for å få en bedre forståelse av informantens tanker og følelser (Dalen, 2011). Flere av forfatterne av denne studien har bakgrunn fra semi-profesjonell fotball og har gått gjennom de samme prosessene rund det å gjennomføre en dual career, noe som gir en viktig innsikt i disse prosessene sett fra et spillerperspektiv. På den andre side kan dette også medføre at vi har en forutinntatt holdning til hvilke funn man skulle forvente. For å unngå noe av denne problematikken ble intervjuguiden utarbeidet av flere av forfatterne av denne studien. Bruken av aktive oppfølgingsspørsmål ble også vektlagt som avgjørende for å sikre at man ikke misforstod spillernes opplevelser eller bare søkte bekreftelse på egne antagelser.

Analyseprosess

Alle intervjuene ble transkribert ordrett og analysert gjennom innholdsanalyse. Grunnen til at detaljert transkripsjon ble gjennomført var at komplette og ordrette transkripsjoner vil kunne gi økt mulighet for en bedre analyse av språk, uttrykk, måte å snakke på, avbrekk og taushet (Widerberg, 2011). Forskeren skal i analyseprosessen bearbeide og trekke ut det essensielle fra innsamlet data. Det innebærer å strukturere, forenkle og få oversikt over data som er samlet inn (Jacobsen, 2000). Denne prosessen tar mye tid, men er avgjørende for at problemstilling besvares på en oversiktlig måte (Kvale & Brinkmann, 2015). Etter at forskningsintervjuene er gjennomført vil arbeidet med dataene bestå av følgende analyseprosedyrer som er inspirert av arbeidene til Braun og Clarke (2006) og Braun, Clarke og Weate (2016): 1) Transkribere intervjuene; 2) Kode interessante funn på en systematisk måte på tvers av hele datasettet; 3) Søke etter temaer, kontrollere om temaene fungerer i forhold til kodene; 4) Definere og navngi temaer; og 5) Rapportering av den kunnskapen som kommer frem i intervjuene. På bakgrunn av analysen ble følgende hovedtemaer identifisert: 1) Valg av studieprogram – bakgrunn og motiver for skole og idrett; 2) Tilrettelagt skolehverdag – gjennomføring og betydning for idrettslig utvikling; og 3) Tilrettelagt skolehverdag – gjennomføring og betydning for skolegangen.

I følge Widerberg (2011) vil det være viktig som forsker å redegjøre for sin egen rolle i forskningsprosessen og være selvrefleksiv. Intervjuren i denne studien hadde en forforståelse for temaet gjennom egen deltakelse i tilrettelagt utdanningsløp og deltakelse som fotballspiller på det nest øverste nivået i Norge. Mens dette kan føre til en økt forståelse for temaet og informantenes betraktninger, kan det også være utfordringer

knyttet til egen forforståelse. Dette kan inkludere betraktninger som bryter med intervjuerens egne opplevelser. Det ble derfor poengtert at det var informantenes opplevelser som var sentralt, og intervjuer var også bevisst på dette gjennom spørsmål og oppfølgingsspørsmål.

Etiske betraktninger

Prosjektet ble registrert og godkjent av Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) (ref.nr 534258), og samtlige informanter samtykket til å delta i studien. Informantene ble gjort kjent med at intervjuet ble tatt opp, men at intervjuet ble anonymisert under transkriberingen. Videre fikk informantene beskjed om at de kunne når som helst trekke seg fra intervjuet, og at alt av data om dem ville bli slettet om de valgte å trekke seg. I etterkant av intervjuet ble alle informantene gitt tilbudet om å lese over intervjuet når det var ferdig transskribert. Når man undersøker spillere som har klart overgangen fra junior til senior vil informant og forsker ofte kunne fortolke episoder og situasjonen som fordelaktig for spilleren ettersom man nettopp har klart denne overgangen. Dette er en grunnleggende utfordring med forskning rundt ferdighetsutvikling, ettersom mye av forskningen tar utgangspunkt i beskrivelsene og opplevelsene hos de som endte opp som toppfotballspillere og i betydelig mindre grad fra de som ikke nådde toppen (Sæther, 2017). Interessant nok kan det være at mange av historiene er relativt like, men at opplevelsen i etterkant vil kunne oppfattes helt ulikt på grunn av det «positive» eller «negative» utfallet. Det samme vil også kunne være tilfelle i form av at vi i denne studien bare har spillernes «stemme», og ikke aktørene rundt slik som henholdsvis lærerne og trenerne til spillerne som ut fra sin posisjon sannsynligvis vil ha andre oppfatninger eller opplevelser av de samme hendelsene som spillerne beskriver. Det er derfor også en fare for at man får et noe ensidig fokus på spillernes perspektiv og ikke setter dette opp mot andre aktører sine perspektiver slik som trenere, lærere og medspillere.

Resultat

Valg av studieprogram – bakgrunn og motiver for skole og idrett

Alle informantene beskrev at de startet med fotball i tidlig barneskolealder. Selv om informantene startet med organisert fotball i ung alder, ble denne involveringen beskrevet som hovedsakelig lystbetont og lek-

preget. Det ble imidlertid beskrevet at denne lekpregede aktiviteten hovedsakelig var knyttet til fotballkonteksten. Informantene beskrev videre at deltakelsen ble mer seriøs og målrettet når spillerne ble 13-14 år, og at dette var blant motivene for å starte på en videregående skole tilrettelagt for idrettssatsing. Informantene beskrev videre at mengden lekaktivitet ble redusert ved junioralder, som eksemplifisert av Informant 6: «jeg hadde verken tid eller ork til å holde på så mye med det egentlig». Samlet sett beskrev informantene dermed at motivene for idrettsdeltakelsen ble vridd fra lystbetont i ung alder til mer målrettet mot idrettsutvikling i ungdoms alder, og at endringene i motiver videre la føringer for aktivtetsinvolveringen.

Informantene beskrev at idrettslig utvikling og det å kunne trene i skoletiden var viktige motiver for skolevalget. For eksempel beskrev Informant 2 at «Det var på grunn av at jeg ønsket å få litt ekstra trening. Få det lagt inn i skoletida». Mens de fleste informantene omtalte de sportslige motivene som et selvstendig valg de gjorde, opplevde også flere informanter at de ikke hadde et reelt valg dersom de skulle satse videre i klubben sin. «Det er vel egentlig ikke et valg man har. Vil du spille for X så må du gå på den skolen liksom» (Informant 4). Det kan derfor virke som at valget om å gjennomføre en dual career også er noe forutbestemt for spillerne når de velger å foreta et klubbytte til en profesjonell klubb. Likevel påpekte informantene i tillegg til motiver relatert til sportslig utvikling også andre motiver for skolevalget, inkludert sosiale forhold, økt sannsynlighet for å fullføre skolegangen, og en indre glede ved å drive med fotball. Angående sosiale forhold beskrev Informant 6 at

Det var jo den veien man ville da også var det jo for min del miljø. Hele gjengen min fra barneskolen gikk jo samla på videregående..[] Det gir jo en ekstra motivasjon hvert fall til å komme seg opp når man vet at det første man gjør er en fotballøkt da på morgnen.

Funnene kan indikere at utøvere også anerkjenner sosiale forhold som viktig for å optimalisere deres treningsinvolvering og utvikling. På den andre side så kan dette fokuset på de sosiale rammene være en forenkling av valget spillerne har tatt, da det vil kunne oppleves som enklere å forhold seg til enten rammer gitt av klubben, hvor valget er tatt på vegne av spilleren eller de trygge rammene av å gå på videregående skole sammen med andre spillere man har hatt rundt seg siden man startet på skolen.

Videre ble det å fullføre skolegangen fremmet som et sentralt motiv for valg av tilrettelagt skolehverdag. Imidlertid ble kvaliteten på skolen

som utdanningsinstitusjon i liten grad omtalt, men informantene opplevde at et tilrettelagt skoletilbud var for å komme seg gjennom videregående skole. Informant 8 beskrev dette slik: «Det var et mål å bli fotballproff og ta «enkleste vei» med tanke på fagvalg osv», mens Informant 7 sa det slik «Sånn rent akademisk så tenkte jeg at det kanskje var en enklere vei å komme seg gjennom videregående». Disse svarene kan sees i sammenheng med at informantene ønsket å satse på en karriere som fotballspiller, og at skolegangen var av sekundær betydning for spillerne. Dette blir også bekreftet av Informant 1 som viser til at man også kjenner på et press til å satse på fotballen:

Man har jo alltid press, eller ikke press, men forventning fra foreldre og familie.. eller jeg følte at trenerne har forventa at jeg skal spille bedre i enkelte kamper, men igjen så tenker jeg at de bare mener det godt da jeg har uttrykt drømmen min om å bli så god som overhode mulig og hvis de ser at jeg ikke leverer så vil de pushe meg. Men jeg har aldri følt det som press, mer som motivasjon til å kunne fortsette å kunne på. Så jeg prøver å snu forventningene til trenerne til noe positivt.

Det kan dermed virke som at spillernes oppfattelse av å gjennomføre en dual career, i all hovedsak omhandler å legge til rette for en fotballsatsing, hvor skolearbeidet tilpasset fotballen i betraktelig større grad enn fotballen tilpasses skolearbeidet. Dette kan også ha blitt forsterket av at noen av spillerne påpekte at karakterer ikke ble vektlagt i vurderingen av deres opptak så lenge de var tilknyttet en toppklubb.

Tilrettelagt skolehverdag – gjennomføring og betydning for idrettslig utvikling

Informantene i denne studien beskrev at det ble gjennomført ekstra treninger i skoletiden, samt at dette ble tilpasset andre aktiviteter på skolen og trening i klubb lag. Informant 3 beskrev at

Det er jo selvfølgelig et enormt bra opplegg og jeg tror ikke det er veldig mange andre i Norge som har et like bra opplegg som det (klubbnavn) har med (navn på skole), så det har hjulpet enormt med tilrettelegging.

Informantene beskrev med dette et helhetlig opplegg med god tilrettelegging, og er i tråd med intensjonen med et tilrettelagt skoletilbud. Videre beskrev flere informanter om viktigheten av at aktiviteten på skolen og i klubb ble tilpasset hverandre, og at manglende kommunikasjon

kunne få negative konsekvenser. For eksempel påpekte Informant 4 utfordringer for utøvere med trenere som ikke tilpasset skoletreninger og klubbtreninger på følgende måte: «De har ikke noe tilrettelagt mellom klubb og skole heller så de kjører jo knallhardt på skoleøkta og knallhardt på lagstrening på ettermiddagen så det er et litt håpløst prosjekt synes jeg». Informantene beskrev at de hadde en kontaktperson som var ansatt ved både skole og klubb, og at dette bidro til en rød tråd i treningsarbeidet. Det ble imidlertid også påpekt utfordringer med å ha samme trener både ved skole og klubb. For eksempel påpekte Informant 7 at «Jeg tror det var litt for lite variasjon. Det ble de samme øktene hele tiden og det tærer på motivasjon». Det er likevel grunn til å påpeke at spillerne ikke har erfaring, men en annen type tilrettelegging, enten dette er mindre eller mer enn det de opplevde og det kan være at både en redusert og en økt tilrettelegging har kunnet påvirke deres muligheter for å gjennomføre en dual career. Og ettersom spillerne åpenbart i større grad i hovedsak fokuserer på sin satsing på fotball foran skole, så er tilretteleggingen også dermed tilpasset fotballen foran skolen. En annen type tilrettelegging har i større grad også kunne sikret at skolearbeidet ble prioritert likt med satsingen på fotball.

Informantene beskrev at skoletilbudet gjorde at de kunne gjennomføre større mengder trening. For eksempel beskrev Informant 2 at de noe ganger hadde 90 minutter fotballtrening med skolen på morgenen og 90 minutter fotballtrening med klubblaget på ettermiddagen, totalt tre timer daglig. Denne treningsmengden ble i hovedsak beskrevet til å være rettet mot å optimalisere deres utvikling, og er dermed nært knyttet til begrepet «deliberate practice». Informant 2 beskrev at «Jeg fikk trent godt og organisert, og det var folk som var der til å hjelpe meg til å bli bedre. På begge arenaene ville de at man skulle bli så god som mulig, så jeg følte egentlig at jeg utvikla meg som spiller». Spillerne beskrev med dette at økt treningsmengde og -kvalitet gav dem åpenbare fordeler med tanke på deres utvikling som fotballspillere. Flere av informantene beskrev videre at den store mengden med organisert trening gjorde at det ble gjennomførte lite trening/aktivitet på egenhånd. For eksempel beskrev informant 8 at «Det var svært sjeldent at man hadde mulighet eller ork til å dra og trene på egenhånd». Det var imidlertid noe variasjon blant informantene, hvor andre beskrev at de regelmessig drev med styrke og skadeforebyggende trening på egenhånd. Andre informanter beskrev at de også drev mer lekpreget aktivitet, som kan relateres til begrepet «deliberate play». For eksempel beskrev Informant 2 at

Dagen etter kamp eller om vi skulle ha en fridag så kunne vi møtes kompis og spille og leke oss. Også har jeg to brødre som også spiller fotball, så jeg er faktisk en del på banen med dem. Så da er det vel egentlig bare lek.

Informantene trakk også frem sportslige utfordringer med hvordan den tilrettelagte skolehverdagen ble gjennomført i praksis. Utfordringen som ble fremmet som viktigst var at treningsbelastningen tidvis ble for stor, og at det var lite rom for å gjøre individuelle tilpasninger. Informant 7 uttrykte seg slik «Det ble kanskje litt mye, for mye trening rett og slett». Han beskriver videre «Vi hadde jo gym eller toppidrett hver dag. Det kunne jo hende at vi hadde 3-4 timer med gym og toppidrett om dagen, også trening etterpå. Så en periode var det helt hinsides med økter vi hadde». Informantenes beskrivelser av treningsbelastningen var at den tidvis ble for stor, og at det var vanskelig å opprettholde tilstrekkelig fokus og kvalitet på øktene. Utfordringen med stor treningsbelastning ble oppgitt å være spesielt stor for utøverne som var involvert i seniorlag i tillegg til skoleinvolveringen. Det ble imidlertid også beskrevet at spillerne opplevde at de dyktigste spillerne ofte fikk velge om de skulle stå over treninger, mens de mindre gode ikke fikk dette valget. «Jeg føler man kan få et tett forhold til lærer ved at man er god i fotball (...). Jeg følte kanskje at de tok mer initiativ til å hjelpe og legge til rette for de beste spillerne da» (Informant 6).

Tilrettelagt skolehverdag – gjennomføring og betydning for skolegangen

Informantene i denne studien beskrev at skolen i stor grad forsøkte å tilrettelegge for både skolegang og idrettsatsing, blant annet gjennom å ha en kontaktperson som hadde ansvar for å passe på at idrettsatsingen ikke gikk ut over skolen. Informantene beskrev at denne personen tok seg av mye praktisk rundt skolegangen, som for eksempel transport og å fjerne fravær som skyldes trening eller annet sportslig

Vi har jo en kontaktperson på skolen som er ansatt i klubben og som bare er for oss. Han er jo den som fikser alt for oss med tanke på fravær og anmerkninger osv. For det blir jo sånn mye forsentkomming på grunn av trening, borte på grunn av trening, mister prøver på grunn av trening og da tar vi det bare med han og han fikser alt. Så det synes jeg er veldig bra (Informant 4).

Informantene beskrev videre at kontaktpersonene mellom skole og klubb hadde dialog med lærerne, slik at belastningen på skole og klubb ble tilpasset hverandre. De beskrev også at den gjensidige tilpasningen mellom skole og klubb bidro til at man i mindre grad måtte prioritere mellom skole og idretten, selv om de også poengterte utfordringer med tilretteleggingen som ble gjort. For eksempel beskrev Informant 4 videre at

Jeg tror lærerne blir litt oppgitt eller irritert og bare kommer og går når vi vil og det kan være vanskelig å få noe kontinuitet i skolearbeidet. Så faglærer fører fravær på oss også stryker kontaktpersonen vår det bare. Så det tror jeg de andre elevene ikke er så fornøyd med.

Selv om informantene i denne studien beskrev at godt samarbeid mellom skole og klubb var positivt for deres skolegang, snakket samtlige informanter i denne studien om at de prioriterte fotballen først, og flere opplevde også at dette gikk på bekostning av skolearbeidet og tidsbruken på dette: «Jeg vet at det er fotballen som er grunnen til at jeg gjorde det litt dårligere enn jeg burde» (Informant 1). Informant 6 presiserte at «Det kommer jo an på prioriteringene. Man må prioritere og da ble det vel kanskje feil ting som blir prioritert til tider». Selv om et tilrettelagt skoletilbud skal legge til rette for utøvere med motstridende prioritetsområder, kan resultatene tyde på at dette kan være vanskelig å gjennomføre i praksis. Informantene var imidlertid bevisste på at deres personlige innsats var avgjørende for resultatet. På tross av at informantene oppgav å ha prioritert bort skole i perioder angret de ikke på dette valget, noe Informant 1 beskriver slik:

Kanskje ikke å gjennomføre fotball, for det har alltid vært førsteprioritet for meg, men på skolen har det vært verre i perioder det har vært mye prøver og innleveringer så det har kanskje gått litt utover karakterene. Ikke sånn veldig, men det er et par fag i dag jeg føler at jeg kunne gjort det bedre i. Men samtidig så angret jeg ikke på det når jeg vet at det er fotballen som er grunnen til at jeg gjorde det litt dårligere enn jeg burde.

Diskusjon

Hensikten med denne studien var å få innsikt i hvordan unge fotballspillere opplever det å kombinere idrettsfaglig videregående opplæring med å være satsingsspiller på høyt nasjonalt nivå. Mer spesifikt vil denne studien se på spillernes opplevelse av muligheten til å gjennomføre en «dual career» (Stambulova & Wylleman, 2015) i form av tid og tilrettelegging av satsing på både fotball og skole, og regulering av organisert trening i form av deliberate practice (Ericsson et al., 1993) for å optimalisere spillernes muligheter for utvikling som fotballspillere. Analysen av intervjuene med de åtte informantene identifiserte følgende temaer: 1) Valg av studieprogram – bakgrunn og motiver for skole og idrett, 2) Tilrettelagt skolehverdag – gjennomføring og betydning for idrettslig utvikling, og 3) Tilrettelagt skolehverdag – gjennomføring og betydning for skolegangen. Hovedfunnene fra de ulike hovedtemaene vil bli presentert og diskutert videre.

I et talentutviklingsperspektiv vil søkelyset *på* utviklingsmiljøet (Henriksen et al., 2010a, Henriksen et al., 2010b) utøverne er en del av være avgjørende for deres muligheter for videre utvikling, hvor blant annet sosiale relasjoner har blitt fremmet som viktig for å forstå utøveres trivsel og utvikling. Utvalget i denne studien er utøvere på studieprogrammet idrettsfag på videregående skole, som i praksis gjennomfører en dual career i form av skolegang og satsing på en mulig fotballkarriere. Kravene som stilles til utøverne intensiveres gjerne fra 16-års alder (Kristiansen & Houlihan, 2015) (altså når utøverne er elever i videregående skole), og studier har indikert at utøvere ofte opplever at det ikke er mulig å satse fullt ut på både skole og idrett (Brown et al., 2015; Ryan et al., 2017). Selv om litteraturen på treningsinvolvering og ekspertiseutvikling nylig har blitt kritisert for manglende helhetlig fokus (DiSanti & Erickson, 2020), har tidligere empiri vist at satsingsutøvere ofte prioriterer idretten fremfor skole (Drew et al., 2019). Sæther (2017) har derfor påpekt at samarbeidet mellom skole og klubbilag vil være sentralt for spillernes utvikling. Informantene i vår studie beskrev et helhetlig opplegg med god tilrettelegging, og er i tråd med intensjonen med et tilrettelagt skoletilbud (Kristiansen & Houlihan, 2015). Funnene ser dermed ut til å være i tråd med tidligere empiri som har indikert at en tilrettelagt skolehverdag fungerer best i praksis når utøvernes trenere også er ansatt som lærere på skolene (Aalberg & Sæther, 2016), noe som var tilfelle hos flere av informantene. I en kvalitativ studie av danske utøvere fant Christensen og

Sørensen (2009) at utøvere som opplevde fleksibilitet fra skolens siden hadde mer positive erfaringer og lavere sannsynlighet for å nedprioritere skole.

Utøvernes treningsbelastninger var en utfordring, selv om det også ble oppfattet som både naturlig og ønskelig ettersom en rekke flere studier som har vist at mengde bevisst og strukturert trening er positivt assosiert med utøvers prestasjonsnivå (Baker & Young, 2014, Macnamara et al., 2016). Likevel har også studier primært vist til viktigheten av lekpreget fotballaktivitet i barneårene (se Erikstad et al., 2018, Ford et al., 2009) kan dette vise til at lekpreget aktivitet også kan være positivt i sen ungdomsalder. Selv om teorien om deliberate practice fremmer at prestasjonsnivå er lineært assosiert med prestasjonsnivå viser også teorien til viktigheten av å trene med overskudd (Ericsson et al., 1993; Ericsson et al., 2007). Spesifikt fremmer Ericsson et al. at deliberate practice er krevende å gjennomføre, og at utfordringer knyttet til motivasjon og innsats gjør at man kun kan gjennomføre begrensede mengder med den type trening daglig (Ericsson et al., 1993). Tidligere forskning har da også videre vist at for stor treningsbelastning kan være utfordrende av flere årsaker, inkludert økt sannsynlighet for skader, utbrenthet og frafall (Crane & Temple, 2015; Fraser-Thomas et al., 2008).

Resultatene fra denne studien er i tråd med tidligere studier, som har vist at overgangen fra junior- til senior idrett kan være spesielt krevende for utøvere som gjennomfører overgangen på et tidligere tidspunkt (Stambulova et al., 2020). Mens tidligere studier har indikert at utøvere som kombinerer skole og toppidrettsatsing opplever at det ikke er mulig å satse fullt ut på begge (Brown et al., 2015; Ryan et al., 2017; Stambulova et al., 2015) beskrev utøverne i denne studien at de fikk tilstrekkelig med tilrettelegging. I denne som i tidligere studier kan dette relateres til at satsingsutøvere ofte prioriterer idretten fremfor skolen (se Drew et al., 2019), ettersom de samme studiene har vist til utfordringer med å kombinere skolegang og idrettsatsing om man ikke prioriterer idretten. Dette er også i tråd med tidligere kvalitative studier, som har vist at tilpasninger fra skolens side kan bidra til at utøvere ikke nedprioriterer skolen (Christensen & Sørensen, 2009). Informantene i denne studien var imidlertid bevisste på at deres personlige innsats var avgjørende for resultatet, som er i tråd med tidligere funn (Geranisoova & Raikonen, 2015). Det er i midlertidig grunn til å stille spørsmål om studieprogrammet idrettsfag har en skjev vektning i sin tilrettelegging mellom idrett og skole. Altså at programmet for utøverne i denne studien optimaliserer satsingen på fotball,

men delvis på bekostning av skolen. Ettersom utøverne i denne studien åpenbart prioriterer fotball foran skolen vil deres oppfattelse av en god tilrettelegging, sammenlignet med om de prioriterte begge arenaene likt. At vi ikke har lærernes eller trenernes stemme gjør at fortolkningen av en riktig eller god tilrettelegging kan være overdrevet. Enkelte har da også stilt spørsmål ved om denne tilretteleggingen har gått noe langt og hvor idretten har fått tilretteleggingen på sine premisser, og kanskje også forsterker utøvernes valg om å prioritere idretten foran skolen (Bjørndal & Gjesdal, 2020). Denne studien omhandler heller ikke utøvere som gjennomførte en dual career, men som ikke endte opp som en profesjonell spiller på nest høyeste eller høyeste nivå i norsk toppfotball. Vi vet derfor lite om hvordan denne gruppen utøvere opplevde tilretteleggingen og om de oppfatter at en manglende tilrettelegging eller et tydeligere fokus på skole og ikke idrett. Videre forskning bør inkludere utøvere som ikke endte opp som profesjonelle utøvere for å se om deres opplevelser er annerledes enn de profesjonelle utøverne.

Implikasjoner av denne studien er at en optimalisering av tilrettelegging kanskje har gått for langt i tilretteleggingen for idretten og i mindre grad skolen. Denne studien omhandler i midlertidig spillere på hovedsakelig nivå 2 i norsk toppfotball. Spillere i norske eliteserierklubber (nivå 1) har faktisk et enda tettere samarbeid med studieprogrammet spisset toppidrett (Aalberg & Sæther, 2016), hvor trenerne ofte er ansatte som lærer på skolen for en bedre koordinering spesielt knyttet til treningsbelastning. Det er lett å tenke seg at mer tilrettelegging automatisk vil forbedre gjennomføringen av en dual career, men resultatene fra denne studien kan peke mot at denne tilretteleggingen i stor grad er tilpasset idretten og ikke skolen. En større tilrettelegging vil dermed kunne forsterke disse skjevhetene ytterligere og bedre forholdene for fotballen, men forverre muligheten for å også prioritere skolen for denne gruppen utøvere. Det hadde vært interessant å ha foreldrenes stemme med i denne studien, for å høre deres tanker om at deres barn åpenbart skjevfordelere sin satsing på en dual career, og kanskje spesielt foreldrene til de spillerne som ikke ender opp som profesjonelle spillere. Det åpenbare spørsmålet vil da bli: var det verdt det?

Metodisk diskusjon

Selv om studien er med på å forstå opplevelser av kombinasjonen klubb og tilrettelagt skolehverdag blant unge spillere som har endt opp som toppspiller, har den noen metodiske begrensninger. I tillegg til kvalitative studiers manglende mulighet til å generalisere funn, vet vi etter denne studien lite om de som ikke ble toppfotballspillere. Dette understrekes av informantenes beskrivelse av at skolehverdagen ble best tilrettelagt for de beste utøverne, og kunnskap om hvordan dette oppleves for de som ikke ble toppfotballspillere ville vært interessant. Vi hadde også bare menn i vårt utvalg og det vil derfor være interessant i hvilken grad kvinner også opplever gjennomføringen av en dual career tilsvarende mennene eller om de som gruppe opplever dette annerledes. Om utvalget hadde representerte en mer heterogen gruppe utøvere på tilrettelagt videregående skole er det sannsynlig at resultatene ville vært annerledes, selv om dette ikke var intensjonen med dette studiet. Utfordringen ved å gjennomføre en studie som undersøker et gitt tidspunkt er at både spillerne, fotballen og skolen er i utvikling, hvor opplevelser, forventninger og strukturer kan endre seg over tid. Det dukker da også en annen utfordring opp ved at når det begynner å bli en del år siden spillerne gjennomførte videregående skole kan det oppstå en mulig bias med tanke på å huske tilbake (se Hopwood, 2015).

Oppsummering

Denne studien tok utgangspunkt i de to teoretiske tilnærmingene «dual careers», karriere (Stambulova & Wylleman, 2015) om regulering av tidsbruken i forholdet mellom skole og klubb, og «deliberate practice» (Ericsson et al, 1993) om regulering av treningsbelastning i forholdet mellom skole og klubb. Den åpenbare intensjonen ved samarbeid med videregående skoler for både profesjonelle og semi-profesjonelle klubber er å legge til rette for spillerne i en vanskelig fase av deres utvikling (Stambulova et al., 2020; Swainston et al., 2020). Spillernes motiver for å velge en idrettsfaglig studieretning i hovedsak var basert på sportslige motiver om å maksimere muligheten til å satse på en fotballkarriere og i mindre grad skolemessige. Og på tross av utfordringer rundt treningsmengde og utviklingen både sportslig og akademisk, hadde de et positivt inntrykk av tiden på videregående skole, og må sees i sammenheng med at spillerne i denne studien endte opp som toppfotballspiller. Disse spil-

lerne oppga likevel å se en tydelig forskjellsbehandling til fordel for de beste spillerne som fikk en bedre tilrettelagt hverdag sammenlignet med spillere med et lavere ferdighetsnivå. Det kan med andre ord virke som at tilretteleggingen avhenger av utøvernes nivå. Tilretteleggingen spillerne opplevde, med stor frihetsgrad, ved hjelp av egen kontaktperson mellom klubb og skole og skolens evne til å lage egne planer, ble fremmehevet som avgjørende. Spillerne oppga å prioritere fotballen foran skolearbeid. I hvilken grad spillerne faktisk gjennomførte en dual career kan diskuteres på grunn av deres åpenbare tydeliggjøring av at de prioriterte fotballen foran skolen, noe videre forskning bør se nærmere på. Ut fra utøvernes beskrivelser virker det som at premissleverandøren for denne dual career er idretten og i mindre grad skolen. I hvilken grad disse utøvernes erfaringer samsvarer med utøvere på andre nivå og andre typer skoler bør undersøkes nærmere.

Litteraturliste

- Aalberg, R. R. & Sæther, S. A. (2016). The Talent Development Environment in a Norwegian top-level football club. *Sport Science Review*, 3-4, 159-182.
- Abbott, A. & Collins, D. (2002). A Theoretical and Empirical Analysis of a 'State of the Art' Talent Identification Model. *High Ability Studies*, 13(2), 157-178. doi:10.1080/1359813022000048798
- Akademiklassifiserings Rapporten (2017). Norsk Toppfotball. Hentet fra: <https://www.eliteserien.no/nyheter/akademiklassifiserings-rapporten> (6 February 2018).
- Baker, J., Coble, S., & Fraser-Thomas, J. (2009). What do we know about early sport specialization? Not much! *High Ability Studies*, 20(1), 77-89. doi:10.1080/13598130902860507
- Baker, J. & Young, B. (2014). 20 years later: Deliberate practice and the development of expertise in sport. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 7(1), 135-157. doi:10.1080/1750984X.2014.896024
- Bjørndal, C. T., & Gjesdal, S. (2020). The role of sport school programmes in athlete development in Norwegian handball and football. *European Journal for Sport and Society*, 1-23. doi:10.1080/16138171.2020.1792131
- Bjørndal, C. T., & Ronglan, L. T. (2017). Orchestrating talent development: Youth players' developmental experiences in Scandinavian team sports. *Sports Coaching Review*, 1-22.
- Bjørndal, C. T., Ronglan, L. T., & Andersen, S. S. (2017). Talent development as an ecology of games: a case study of Norwegian handball. *Sport, Education and Society*, 22(7), 864-877. doi:10.1080/13573322.2015.1087398

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. Doi: 10.1191/1478088706qpp0630a
- Braun, V., Clarke, V., & Weate, P. (2016). Using thematic analysis in sport and exercise research. I B. Smith & A. C. Sparkes (Red.), *Routledge handbook and qualitative research in sport and exercise* (s. 213-227). London: Routledge.
- Brown, D. J., Fletcher, D., Henry, I., Borrie, A., Emmett, J., Buzza, A., & Wombwell, S. (2015). A British university case study of the transitional experiences of student-athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 78-90. doi:10.1016/j.psychsport.2015.04.002
- Christensen, M. K., & Sørensen, J. K. (2009). Sport or school? Dreams and dilemmas for talented young Danish football players. *European Physical Education Review*, 15(1), 115-133. doi:10.1177/1356336X09105214
- Côté, J. (1999). The influence of the family in the development of talent in sport. *Sport Psychologist*, 13(4), 395-417.
- Côté, J., Baker, J., & Abernethy, B. (2007). Practice and Play in the Development of Sport Expertise. I G. Tenenbaum & R. C. Eklund (Red.) *Handbook of Sport Psychology* (s. 184-202): John Wiley & Sons, Inc.
- Côté, J., & Erickson, K. (2015). Diversification and Deliberate Play during the Sampling Years. In *Routledge Handbook of Sport Expertise*: Routledge.
- Côté, J., Lidor, R., & Hackfort, D. (2009). ISSP position stand: To sample or to specialize? Seven postulates about youth sport activities that lead to continued participation and elite performance. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 7(1), 7-17.
- Côté, J., & Vierimaa, M. (2014). The developmental model of sport participation: 15 years after its first conceptualization. *Science & Sports*, 29, 63-69. doi:10.1016/j.scispo.2014.08.133
- Coughlan, E. K., Williams, A. M., McRobert, A. P., & Ford, P. R. (2014). How experts practice: a novel test of deliberate practice theory. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 40(2), 449-458. doi:10.1037/a0034302
- Coutinho, P., Mesquita, I., & Fonseca, A. M. (2016). Talent development in sport: A critical review of pathways to expert performance. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 11(2), 279-293. doi:10.1177/1747954116637499
- Crane, J., & Temple, V. (2015). A systematic review of dropout from organized sport among children and youth. *European Physical Education Review*, 21(1), 114-131. doi:10.1177/1356336X14555294
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- DiSanti, J. S., & Erickson, K. (2020). Challenging our understanding of youth sport specialization: an examination and critique of the literature through the lens of Bronfenbrenner's Person-Process-Context-Time Model. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1-23. doi:10.1080/1750984X.2020.1728779

- Drew, K., Morris, R., Tod, D., & Eubank, M. (2019). A meta-study of qualitative research on the junior-to-senior transition in sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 45, 101556. doi:10.1016/j.psychsport.2019.101556
- Ericsson, K.A. & Harwell, K.W. (2019). Deliberate Practice and Proposed Limits on the Effects of Practice on the Acquisition of Expert Performance: Why the Original Definition Matters and Recommendations for Future Research. *Frontiers in Psychology*, 10:2396. doi: 10.3389/fpsyg.2019.02396
- Ericsson, K.A., Krampe, R.T. & Tesch-Römer, C. (1993). The role of deliberate practice in the acquisition of expert performance. *Psychological Review*, 100(3), 363-406.
- Ericsson, K.A., Roring, R. W., & Nandagopal, K. (2007). Misunderstandings, agreements, and disagreements: toward a cumulative science of reproducibly superior aspects of giftedness. *High Ability Studies*, 18(1), 97-115. doi:10.1080/13598130701351088
- Erikstad, M. K., Høigaard, R., Johansen, B.T., Kandala, N-B. & Haugen, T. (2018). Childhood football play and practice in relation to self-regulation and national team selection: a study of Norwegian elite youth players. *Journal of Sports Sciences*, 36(20), 2304-2310. doi:10.1080/02640414.2018.1449563.
- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American journal of theoretical and applied statistics*, 5(1), 1-4.
- Ford, P. R., Coughlan, E., K., Hodges, N. J., & Williams, A. M. (2015). Deliberate Practice in Sport. I J. Baker & D. Farrow (Red.), Routledge Handbook of Sport Expertise (s. 347-362). London: Routledge.
- Ford, P. R., Ward, P., Hodges, N. J., & Williams, M. A. (2009). The role of deliberate practice and play in career progression in sport: The early engagement hypothesis. *High Ability Studies*, 20(1), 65-75. doi:10.1080/13598130902860721
- Fraser-Thomas, J., Côté, J., & Deakin, J. (2008). Understanding dropout and prolonged engagement in adolescent competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(5), 645-662. doi:10.1016/j.psychsport.2007.08.003
- Gangsø, K., Aspvik, N. P., Mehus, I., Høigaard, R., & Sæther, S. A. (2021). Talent Development Environments in Football: Comparing the Top-Five and Bottom-Five-Ranked Football Academies in Norway. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 1321. doi:10.3390/ijerph18031321
- Geraniosova, K., & Ronkainen, N. (2015). The experience of dual career through Slovak Athletes' Eyes. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 66(1), 53-64.
- Grix, J., & Carmichael, F. (2012). Why do governments invest in elite sport? A polemic. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 4(1), 73-90. doi:10.1080/19406940.2011.627358
- Hambrick, D. Z., Oswald, F. L., Altmann, E. M., Meinz, E. J., Gobet, F., & Campitelli, G. (2014). Deliberate practice: Is that all it takes to become an expert? *Intelligence*, 45(1), 34-45.

- Haugaasen, M., & Jordet, G. (2012). Developing football expertise: A football-specific research review. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 5(2), 177-201. doi:10.1080/1750984X.2012.677951
- Haugaasen, M., Toering, T., & Jordet, G. (2014). From childhood to senior professional football: A multi-level approach to elite youth football players' engagement in football-specific activities. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(4), 336-344.
- Helsen, W. F., Starkes, J. L., & Hodges, N. J. (1998). Team Sports and the Theory of Deliberate Practice. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(1), 12-34.
- Henriksen, K., Stambulova, N., & Roessler, K. K. (2010a). Holistic approach to athletic talent development environments: A successful sailing milieu. *Psychology of Sport and Exercise*, 11(3), 212-222. doi:10.1016/j.psychsport.2009.10.005
- Henriksen, K., Stambulova, N., & Roessler, K. K. (2010b). Successful talent development in track and field: considering the role of environment. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 20(2), 122-132. doi:10.1111/j.1600-0838.2010.01187.x
- Henriksen, K., Stambulova, N. B., & Roessler, K. (2011). Riding the Wave of an Expert: A Successful Talent Development Environment in Kayaking. *Sport Psychologist*, 25, 341-362. doi:10.1123/tsp.25.3.341
- Hopwood, M. (2015). Issues in the collection of athlete training histories. I J. Baker & D. Farrow (Red.), *Routledge Handbook of Sport Expertise* (s. 156-165). London:Routledge.
- Jacobsen, D. I. (2000). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Kristiansen, E., & Houlihan, B. (2015). Developing young athletes: The role of private sport schools in the Norwegian sport system. *International Review for the Sociology of Sport*, 52(4), 447-469. doi:10.1177/1012690215607082
- Kristiansen, E., & Stensrud, T. (2016). Young female handball players and sport specialisation: How do they cope with the transition from primary school into a secondary sport school? *British Journal of Sports Medicine*, 51(1), 58-63.
- Kristiansen, E., & Stensrud, T. (2020). Talent development in a longitudinal perspective: Elite female handball players within a sport school system. *Translational Sports Medicine*, 3, 364-373. doi:10.1002/tsm2.143
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo:Gyldendal Akademisk
- Kårhus, S. (2016). What limits of legitimate discourse? The case of elite sport as 'thinkable' official knowledge in the Norwegian national curriculum. *Sport, Education and Society*, 21(6), 811-827.
- Kårhus, S. (2019). Pedagogization of elite sport in the school system: Vested interests and dominant discourses. *Sport, Education and Society*, 24(1), 13-24.
- Macnamara, B. N., Moreau, D., & Hambrick, D. Z. (2016). The Relationship Between Deliberate Practice and Performance in Sports: A Meta-Analysis. *Perspectives on Psychological Science*, 11(3), 333-350. doi:10.1177/1745691616635591

- Morris, R., Cartigny, E., Ryba, T. V., Wylleman, P., Henriksen, K., Torregrossa, M., Lindahl, K. & Erpið, S. C. (2020). A taxonomy of dual career development environments in European countries. *European Sport Management Quarterly*, 1-18. doi:10.1080/16184742.2020.1725778
- Nijs, S., Gallardo-Gallardo, E., Dries, N., & Sels, L. (2014). A multidisciplinary review into the definition, operationalization, and measurement of talent. *Journal of World Business*, 49(2), 180-191. doi:10.1016/j.jwb.2013.11.002
- Olympiatoppen. (2011). Olympiatoppens prinsipper for forholdet til videregående skoler med tilpasset utdanning for unge idrettsutøvere. Retrieved from <https://www.olympiatoppen.no/fagavdelinger/ungeutøvere/media23893.media>
- Phillips, E., Davids, K., Renshaw, I., & Portus, M. (2010). Expert performance in sport and the dynamics of talent development. *Sports Medicine*, 40(4), 271-283. doi:10.2165/11319430-000000000-00000
- Pink, M., Saunders, J., & Stynes, J. (2015). Reconciling the maintenance of on-field success with off-field player development: A case study of a club culture within the Australian Football League. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 98-108. doi:10.1016/j.psychsport.2014.11.009
- Reeves, M., McRobert, A., Littlewood, M., & Roberts, S. (2018). A scoping review of the potential sociological predictors of talent in junior-elite football: 2000–2016. *Soccer & Society*, 1-21. doi:10.1080/14660970.2018.1432386
- Ryan, C., Thorpe, H., & Pope, C. (2017). The policy and practice of implementing a student–athlete support network: a case study. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 9(3), 415-430. doi:10.1080/19406940.2017.1320301
- Skrubbeltrang, L. S., Olesen, J. S., & Nielsen, J. C. (2016). How to stay becoming – living up to the code of conduct in a sports class. *Ethnography and Education*, 11(3), 371-387. doi:10.1080/17457823.2015.1109467
- Stambulova, N. B. (2006). Talent Development in Sport: Career Transitions Perspective. Paper presented at the 2006 International Society of Sport Psychology Managing council Meeting and International Forum of the Psychology of Olympic Excellence, Taipei, Taiwan, October 13-15, 2006.
- Stambulova, N. B., Ryba, T. V., & Henriksen, K. (2020). Career development and transitions of athletes: the International Society of Sport Psychology Position Stand Revisited. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1-27. doi:10.1080/1612197X.2020.1737836
- Stambulova, N. B., Engström, C., Franck, A., Linnér, L & Lindahl, K. (2015). Searching for an optimal balance: Dual career experiences of Swedish adolescent athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 4–14.
- Stambulova, N. B., & Wylleman, P. (2015). Dual career development and transitions. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 1-3. doi:10.1016/j.psychsport.2015.05.003
- Swainston, S. C., Wilson, M. R., & Jones, M. I. (2020). Player Experience During the Junior to Senior Transition in Professional Football: A

- Longitudinal Case Study. *Frontiers in psychology*, 11, 1672. doi:10.3389/fpsyg.2020.01672
- Sæther, S. A. (2017). De norske fotballtalentene. Hvem lykkes og hvorfor? Oslo: Universitetsforlaget.
- Tjora, A. (2017). Analyse av kvalitative data. Kvalitative forskningsmetoder i praksis, 3rd ed. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Tuastad, S. (2019). The Scandinavian sport model: myths and realities. Norwegian football as a case study. *Soccer & Society*, 20(2), 341-359. doi:10.1080/14660970.2017.1323738
- Utdanningsforbundet. (2011). Organisering av årstimetall og eksamen i videregående opplæring. Hentet fra: <https://www.utdanningsforbundet.no/varpolitikk/kunnskapsgrunnlag/publikasjoner/2011/organisering-av-arstimetall-ogeksamen-i-videregaende-opplaring/>
- Ward, Hodges, N. J., Starkes, J. L., & Williams, M. A. (2007). The road to excellence: Deliberate practice and the development of expertise. *High Ability Studies*, 18(2), 119-153.
- Widerberg, K. (2011). Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Williams, A. M., Ford, P. R., & Drust, B. (2020). Talent identification and development in soccer since the millennium. *Journal of Sports Sciences*, 38(11-12), 1199-1210. doi:10.1080/02640414.2020.1766647
- Wylleman, P., Reints, A., & De Knop, P. (2013). A developmental and holistic perspective on athletic career development. In *Managing high performance sport* (pp. 191-214): Routledge.
- Wylleman, P., & Lavallee, D. (2004). A developmental perspective on transitions faced by athletes. I M. Weiss (red.), *Developmental sport psychology* (s. 507-527). Fitness Information Technology.
- Zibung, M., & Conzelmann, A. (2013). The role of specialisation in the promotion of young football talents: A person-oriented study. *European Journal of Sport Science*, 13, 452-460. doi:10.1080/17461391.2012.749947

